

Pe 17 octombrie s-a stins prof. univ. dr. Ion Tudosescu, cadru didactic și cercetător cu realizări deosebite în domeniile metafizicii, filosofiei științei, filosofiei sociale, filosofiei valorilor, metafilosofiei, istoriei filosofiei, teoriei acțiunii sociale, membru fondator al Fundației *România de Mâine*.

Prof. univ. dr. ION TUDOSESCU
12 decembrie 1930 – 17 octombrie 2021

O viață dedicată învățământului și cercetării filosofice

Prof. univ. dr. Ion Tudosescu (n. 12 decembrie 1930 în comuna Rădești-Muscel, județul Argeș – 17 octombrie 2021, București) a fost unul dintre cei mai activi și mai importanți filosofi români contemporani, care a îmbinat permanent activitatea didactică de 57 de ani, în cadrul unor catedre de filosofie sau de științe sociale din învățământul superior din București, cu activitatea de cercetare.

În domeniul învățământului, Domnia sa a îndeplinit și importante funcții administrative, și anume: decan la Facultatea de Filosofie a Universității din București (1976-1978), director al Institutului de Filosofie al Academiei Române (1976-1986), decan al Facultății de Filosofie și Jurnalism a Universității *Spiru Haret* (1996-1999) și prorector al Universității *Spiru Haret* (1996-1999), precum și șef de catedră la facultățile amintite de la Universitatea București și Universitatea *Spiru Haret* și la Catedra de Științe Sociale de la Institutul Politehnic din București.

În activitatea de cercetare, a avut preocupări în domeniile metafizicii, filosofiei științei, filosofiei sociale, filosofiei valorilor, metafilosofiei, istoriei filosofiei, teoriei acțiunii sociale, publicând, ca unic autor, nu mai puțin de 25 de cărți de filosofie și peste 350 de studii și tot atâtea comunicări științifice, dintre care peste 20 de comunicări prezentate la congrese mondiale de filosofie și la conferințe și simpozioane internaționale.

Din însăși enumerarea domeniilor filosofice pe care le-a abordat, fără a mai menționa și titlul lucrărilor sale de autor, rezultă că Profesorul, aflat la o splendidă vârstă aniversară, a meditat de-a lungul vieții la variate și suficiente teme, care pot „arhitectura”, cum frumos spune Domnia sa, un întreg sistem filosofic. Iar în filosofie, ca sistem de discipline filosofice, unele fundamentale, altele secundare, nu ca valoare, ci în sensul de discipline de ramură, întemeiate pe cele fundamentale, poți intra prin oricare domeniu sau, chiar, prin orice problemă circumscrisă unei problematici mai largi.

Tânăr absolvent al Facultății de Filosofie a Universității din București, Ion Tudosescu și-a început cercetările sale filosofice cu tema *determinismului*, subiect pe care, după aproape 10 ani de lucru, și-a susținut teza de doctorat și, în același an, a publicat lucrarea *Teoria determinismului și știința contemporană* (1971), apreciată de Academia Română cu Premiul Vasile Conta. Cercetările pe tema *determinismului* i-au permis autorului să filosofeze atât pe marginea științelor naturii, îndeosebi a fizicii cuantice și a biologiei, cât și a unor științe sociale, ca psihologia și sociologia, pentru că determinarea este prezentă deopotrivă în natură și societate. Ele i-au îngăduit autorului să dialogheze cu orientările în domeniu, susținute de cei mai importanți oameni de știință și filosofi contemporani, și să contribuie, alături de alți cercetători de renume, la înmlădierea determinismului clasic, al cauzalității mecanice, cu noi idei paradigmatică, privind 1) *cauzalitatea statistică*, manifestă în microfizică și în societate, 2) *existența finalismului* – sub forma cauzalității biunivoce sau a conexiunii inverse –, cu două tipuri de raporturi biunivoce, cele de finalitate (specifice naturii) și cele teleologice (funcționând, ca scopuri, numai la nivelul determinismului uman), 3) îmbinarea structuralismului acauzal cu structuralismul genetic, cauzal.

Plecând de la cercetarea determinării naturale și sociale, preocupările ulterioare ale profesorului și filosofului Ion Tudosescu s-au amplificat în două direcții complementare: pe de o parte, în planul disciplinelor filosofice fundamentale, care privesc existența în ansamblu (abordată, între altele, în lucrarea *Ideea de unitate a lumii în gândirea filosofică contemporană*, Editura Științifică, 1971), iar pe de altă parte, în sfera disciplinelor filosofice aplicative, dintre care a aprofundat antropologia filosofică, praxiologia, filosofia socială, filosofia culturii și filosofia valorilor.

În ce privește disciplinele filosofice fundamentale, Ion Tudosescu a distins între *ontologie*, ca teorie a *ființei ca ființă* sau a ființei absolute, și *metafizică*, acesteia rezervându-i ca principal obiect *esența cosmică*, a lumii cunoscute în mod științific. A diferențiat, de asemenea, *ontologia de teologie*, atât prin obiect, prima conotând ființa în mod laic, iar cea de a doua înțelegând-o ca ființă divină, cât și, corespunzător, prin facultățile cognitive de constituire.

Dintre multiplele discipline filosofice aplicative, Ion Tudosescu a stăruit cel mai mult asupra praxiologiei. În mai ampla sa lucrare de acest gen, *Acțiune umană și existență* (Editura Fundației România de Mâine, 2018), în care a subliniat că omul devine prin faptele sale, a arătat că acțiunile umane nu sunt doar cauzate de diferite cerințe din exteriorul subiectivității, ci au o multiplă motivație: nomologică, psihologică, axiologică, societară și teleologică. Cu alte cuvinte, omul este impulsionat să acționeze de interesul de a cunoaște obiectul acțiunii, de trăirile legate de acțiune, de valoarea rezultatului acțiunii sale, de importanța ei pentru societate, precum și de scopul acțiunii sau idealul vizat. Autorul a precizat că acțiunea presupune, de asemenea, *libertatea umană* și că libertatea angajează fie *răspunderea*, atunci când omul acționează în virtutea regulilor și normelor existente și își propune să le respecte, fie *responsabilitatea*, atunci când el iese din normele prestabilite, riscând să fie sancționat în caz de eșec.

O altă ramură filosofică abordată de Ion Tudosescu o constituie filosofia culturii, căreia i-a consacrat lucrarea *Condiția și finalitatea existențială a conștiinței sociale și a culturii*, subintitulată *Tratat de filosofia culturii* (Editura Fundației România de Mâine, 2013). Aici, a tratat nu numai formele culturii spirituale: știința, filosofia, mitul, forma magică și cea mistică, morala, arta, religia, ci și pe cele ale culturii spiritual-materiale: politică, juridică, economică. În spiritul filosofiei fundamentale și cel al filosofiei aplicative, a susținut că valorile din fiecare formă a culturii prezintă un dublu caracter: metafizic sau univeral și concret-istoric sau particular. Corelativ cu teza caracterului istoric, a menționat că fiecare formă a conștiinței și culturii are o finalitate existențială, pe care a ilustrat-o cu multiple

referiri la condiția acestora în contemporaneitate, în țările europene în general și în țara noastră în mod special.

În cea mai recentă carte a sa, *Rostul filosofiei (în spiritualitatea umană) și identitatea filosofiei românești* (Editura Fundației România de Mâine, 2019), Ion Tudosescu a susținut că filosofia este importantă pentru afirmarea umanistă a omului, deoarece, prin ideile ei de maximă generalitate, îi permite acestuia să se privească pe sine atât ca *parte a naturii, cât și ca parte a societății*, iar ca om social - nu numai ca un om economic, care produce și consumă bunuri materiale, ci și ca om spiritual, deci ca ființă complexă, care, prin înfăptuire valorică, îndeosebi filosofică și religioasă, își transcende condiția sa empirică. Totodată, cartea cuprinde și câteva studii remarcabile despre felul cum au înțeles fondul lumii, cu repercutări în sfera umanului, unii dintre pilonii filosofiei românești din deceniile de mijloc ale secolului al XX-lea: Lucian Blaga, Mircea Florian, Ștefan Lupașcu, Constantin Noica și Tudor Vianu.

Fără a ne referi la alte lucrări importante ale filosofului Ion Tudosescu, credem că și succinta schiță a activității lui teoretice ne permite să-l circumscriem celor mai importanți gânditori din calendarul filosofiei românești, la care s-a raportat cu receptivitate și pe care i-a continuat, configurându-și propriul său sistem filosofic, în raport cu evoluția științei și cu principalele orientări filosofice contemporane.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Prof. univ. dr. Ioan N. ROȘCA